

Список використаних джерел

1. Психология : учеб. пособие / Андреева А. Д., Данилова Е. Е., Дубровина В. и др. ; под ред. И. В. Дубровиной. – М. : Изд-во Московского психолого-социального ин-та ; Воронеж : Изд-во НПО “МОДЭК”, 2002. – 240 с.
2. Управление персоналом : учебник для вузов / под ред. Т. Ю. Базарова, Б. Л. Еремина. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : ЮНИТИ, 2002. – 560 с.
3. Кричевский Р. Л. Социальная психология малой группы : учеб. пособие для вузов / Р. Л. Кричевский, Е. М. Дубовская. – М. : Аспект Пресс, 2001. – 318 с.
4. Теория и практика решения конфликтных ситуаций : учеб. пособие / под. науч. ред. проф. А. В. Карпова. – М-Ярославль : “Ремдер”, 2003. – 183 с.
5. Психология и этика делового общения : учебник для вузов / В. Ю. Дорошенко, Л. И. Зотова, В. Н. Лавриненко и др. ; под ред. проф. В. Н. Лавриненко. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Культура и спорт, ЮНИТИ, 1997. – 279 с.
6. Столяренко Л. Д. Психология делового общения и управления : учебник / Столяренко Л. Д. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2005. – 416 с.
7. Социальная психология: хрестоматия : учеб. пособие для вузов / сост. Е. П. Белинская, О. А. Тихомандрицкая. – М. : Аспект Пресс, 2003. – 475 с.
8. Модели и методы управления персоналом : российско-британское учеб. пособие / под ред. Е. Б. Моргунова. – М. : ЗАО “Бизнес-школа “Интел-Синтез”, 2001. – 464 с. – (Серия “Библиотека журнала “Управление персоналом”).

Супрун Дарина Миколаївна,
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Національної академії внутрішніх справ;
Супрун Микола Олексійович,
доктор педагогічних наук,
професор, заступник директора
Інституту державної служби
та місцевого самоврядування
Національної академії державного
управління при Президентові України

**ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА ПІДЛІТКІВ
(соціально-педагогічний аспект)**

Проаналізовано історико-психологічні засади виникнення злочинності серед неповнолітніх у вітчизняних і зарубіжних джерелах. Розглянуто питання девіації підлітків у сучасному суспільстві (соціально-психологічний аспект).

Ключові слова: підліток; виховання; девіантна поведінка; суспільство.

Анализируются историко-психологические принципы возникновения преступности среди несовершеннолетних в отечественных и зарубежных

источниках. Рассматриваются вопросы девиации подростков в современном обществе (социально-психологический аспект).

Ключевые слова: *подросток; воспитание; девиантное поведение; общество.*

Theoretical principles of origin of criminality are analysed among minor in domestic and foreign sources. The questions of deviacii of teenagers are considered in modern society of opirayas on a socially-psychological aspect.

Key wods: *minor; growing; deviaut growing; society.*

Зміни соціальних цінностей, що відбуваються нині в політичному і соціально-економічному житті країни, позначаються на всьому населенні України. На думку соціологів, соціальних психологів, соцпрацівників і медиків, найбільш незахищеними нині є діти, підлітки і літні люди.

Теоретична та практична актуальність зазначених питань полягає насамперед у тім, що проблеми виховання дітей і підлітків, яким притаманний певний ступінь соціальної незахищеності і дезадаптації, на сьогодні стоять особливо нагально. Це пов'язано з тим, що дезадаптовані неповнолітні становлять так звану “групу ризику”, часто належать до малозабезпечених, неповних або “проблемних” родин. Хибні сімейного виховання породжують труднощі під час навчання у школі, провокують конфлікти з педагогами і, як наслідок, соціальну дезадаптацію.

Наростання напруженості у суспільстві негативно позначається на вихованні підростаючого покоління. Соціальне неблагополуччя виявляється в руйнуванні родинних зв'язків, безпритульності, бродяжництві дітей, вчиненні ними антигромадських учинків і правопорушень, пияцтві та наркоманії.

Збільшилась кількість дітей, які мають зазначені проблеми є найважливішою причиною переосмислення й реформування політики в галузі підліткового виховання і необхідності в житті термінових заходів. Негативні вияви поведінки можуть сформуватися в сім'ї, у школі, коливатися від незначних до видимих девіацій, що, зазвичай, пов'язують з дитячою безпритульністю і неналежним рівнем вихованості.

Аналіз кримінальних справ щодо підліткової злочинності свідчить, що за останні десять років вона збільшилась у кілька разів. Підвищується агресивність, зухвалість підлітків під час учинення злочинів, збільшилась кількість фактів вилучення у них наркотичних засобів. Загалом спостерігається стала тенденція до зростання протиправної активності підлітків дедалі молодшого віку. Усе більше неповнолітніх, які перебувають на обліку в міліції, щодо яких відмовлено в порушенні кримінальної справи у зв'язку з недосягненням ними віку настання кримінальної відповідальності.

Як свідчать соціологічні дослідження, усе частіше вчиняються випадки насильства і жорстокості стосовно дітей, чия уразливість пояснюється фізичною слабкістю, психічною і соціальною незрілістю, а також залежністю від дорослих – батьків, опікунів, вихователів, учителів, родичів.

Наукова школа академіка В. М. Синьова нагромадила значний досвід практичного втілення теоретичних засад виховання підлітків у процес

підготовки працівників ОВС [9; 10]. Спираючись на соціально-теоретичну актуальність зазначеного наукового пошуку, поставили перед собою мету здійснити історико-психологічний огляд джерел, що розкривають різні аспекти девіантної поведінки підлітків. Насамперед необхідно зазначити, що вітчизняна та світова наука вже докладно вивчила філософські, юридичні, медичні, психологічні та педагогічні особливості девіантної поведінки дітей [2–8 та ін.]. Розуміючи багатогранність проблеми, у цій розвідці прагнули, передусім, проаналізувати різноманітні підходи до вивчення причин поведінкових відхилень у підлітків та їх класифікацій, що має забезпечити практичну значимість нашого вивчення для практичних працівників ОВС.

Аналіз психолого-педагогічних джерел засвідчив, що відокремлення підліткового періоду пов'язане з тим, що нині відбувається значна розбіжність трактування соматофізичного, статевого і соціального розвитку. Саме тому ще Л. С. Виготський (1930) [4], а за ним І. С. Кон (1979) [6], вважали, що оцінювання тривалості підліткового періоду і його особливостей залежать від рівня розвитку суспільства. Якщо початок цього періоду нерідко пов'язують зі статевим дозріванням, то об'єктивне оцінювання термінів його завершення істотно різниться (від 15 до 20 років) залежно від соціального чинника. Тому контроль батьків за розвитком і життям дітей часто триває і після досягнення ними повноліття. У цілому підлітковий період має тенденцію до продовження (від 14 до 17 років), що знайшло своє відображення в молодіжній політиці та законодавстві низки країн, у тому числі України.

Соціально-психологічний підхід до розроблення концепції підліткового періоду підкреслює, що соціальний вияв зазначеного етапу життя дитини доволі значущий і для типології вікових потреб та притаманних їм психологічних феноменів.

Соціальна складова в розвитку підлітка характеризується тим, що навчальна діяльність поступово змінюється прагненням до визначення свого місця у світі дорослих і у структурі суспільних стосунків. Тому це не сходинка чи “перехід” на шляху перетворення в дорослу людину, а самостійний віковий період, що має глибокий зміст, особливий сенс і суспільне значення.

Аналізуючи мотиви правопорушень, В. Д. Менделевич (2001) пропонує виокремити п'ять типів поведінкових відхилень:

1) делінквентний – порівняно низька суспільна небезпека, не спланований, спонтанний, часто невмотивований і неусвідомлена – 10 % випадків;

2) адиктивний визначається залежністю від токсичних або наркотичних речовин – 43 % випадків;

3) патохарактерологічний зумовлений передусім особливостями, характерними для психопатичних і асоціальних типів – 30 % випадків;

4) психопатологічний є наслідком перебігу психічного розладу, органічно пов'язаний з клінічними ознаками останнього – 15 % випадків;

5) наявність гіперздібностей (талант, геніальність) – ігнорування реальності, значущості навколишнього світу – 2 % випадків [7].

Досвід практиків психологічної служби ОВС вказує на постійну атмосферу насильства в мікросоціумі однолітків, що сприяє формуванню певних груп підлітків – носіїв низької самооцінки, неадекватністю рівня адаптації, відсутності самоконтролю, конфліктності, емоційної нестійкості і значної фрустраційної напруженості.

Проблема девіантної поведінки є надзвичайно актуальною, проте вивчена вона недостатньо як у соціально-психологічному, так і у правовому аспекті. Одним з дискусійних питань є різночитання в термінології цієї групи відхилень і розладів – “порушення поведінки”, “патологічна поведінка”, “аномальна поведінка”, “девіантна” і “делінквентна поведінка”. Спроби фахівців систематизувати передумови таких порушень є недостатньо розробленими. На думку дослідників, це насамперед пов’язано з браком чітких діагностичних критеріїв. У американській класифікації, наприклад, різні типи асоціальних розладів і відхилень формуються не з огляду на індивідуальні риси людини, а є переліком (реєстром) правопорушень і неприйнятних учинків.

У прийнятій вітчизняній класифікації девіацій виокремлюють антидисциплінарну поведінку (порушення режиму і дисципліни в навчально-виховних установах); антисоціальну (невиконання етичних норм поведінки); делінквентну (протиправну); аутоагресивну поведінку (спрямовану на себе).

У клінічній і педагогічній практиці часто трапляються патохарактерологічні реакції, які виявляються, в основному, як ситуативно зумовлені порушення поведінки (втеча з дому, бродяжництво, алкоголізація, суїцидальна поведінка, сексуальні збочення, токсикоманія тощо).

Наукові розвідки з проблем девіації почасти є спробою їх вирішення в соціологічній, соціально-психологічній, соціально-педагогічній, а також юридичній і медичній площинах.

Найбільш загальне уявлення про девіантну поведінку стосується порушень норм, що є основоположниками у спілкуванні між людьми. Слід підкреслити, що норма є величиною змінною, на яку впливають різні чинники: віковий, етнічний, соціальний, професійний, статевий, ідеологічний тощо.

В. С. Ротенберг і С. М. Бондаренко вважають, що відхилення у поведінці підлітків, включаючи невмотивовані напади жорстокості, у деяких випадках можуть бути “диким” виявом неправильно орієнтованої пошукової активності. Під час психічного, фізичного і статевого дозрівання потреба в пошуку дуже нагальна і якщо вона неправильно орієнтована, то може спричинити девіантну поведінку.

Німецький психотерапевт Г. Аммон стверджує, що людина народжується з потенціалом так званої конструктивної агресивності, яку він розглядає у сенсі пошукової поведінки. За правильного виховання така агресивність розвивається і посилюється, стимулюючи творчий розвиток в іграх, спілкуванні з однолітками і дорослими. Коли ж дитина стикається з конфліктами в сім’ї, тоді і з’являється деструктивна агресивність, а потреба в пошуку має якість реалізуватися [7].

В. С. Ротенберг і С. М. Бондаренко вважають, що неправильно орієнтована потреба в пошуку може виявитися не тільки в невмотивованій агресивності, а й у несподіваних асоціальних учинках. Так, на думку зазначених авторів, і деякі неформальні масові молодіжні рухи, приміром, панків виникли на фоні незадоволені потреби в пошуку.

В. І. Кондрашенко звертає увагу на той факт, що девіації, серед підлітків трапляються доволі часто. Адже в 30–50 % неповнолітніх, які потрапляють у психіатричні стаціонари, виявлені девіантні форми поведінки [1].

Такі поведінкові відхилення у підлітків можуть мати різноманітний характер. Це і протиправні дії, й ігнорування загальноприйнятих норм моралі пияцтво, сексуальна розбещеність, бродяжництво, суїцидальні вияви тощо. Складність проблеми в тому, що інколи важко буває відповісти на запитання: чи є відхилення в поведінці ознакою психічного захворювання, чи це психологічна особливість перехідного віку, або просто дефект виховання.

Інший аспект проблеми є в тім, що вона стоїть на перетині інтересів і в площині розгляду багатьох наук: психіатрії, психології, соціології, педагогіки, філософії, юриспруденції. Найбільш тісне переплетення наукових пошуків тут спостерігається в соціально-психіатричному і психологічному виявах, які настільки поєднані, що важко виокремити в чистому вигляді ту чи іншу площину. Проте в будь-якому разі девіантна поведінка безпосередньо пов'язана з відхиленнями у формуванні особистості й утрудняє соціальну адаптацію людини, яка дорослішає.

А. Г. Амбрумова, Л. Я. Жезлова (1983), відповідно до соціально-психологічних критеріїв, визначають чотири основні ланки девіантної поведінки у дітей антидисциплінарна; асоціальна (антигромадська); делінквентна (протиправна); аутоагресивна.

В. Н. Кудрявцев (1986), за ознакою цільової спрямованості й мотивами, усі види поведінкових відхилень поділяє на три групи: 1) відхилення корисливої орієнтації; 2) відхилення агресивної орієнтації; 3) відхилення соціально-пасивного типу, пов'язані з відчуженням від суспільства і колективу (зловживання алкоголем, наркотиками, суїцидальна поведінка).

В. В. Ковальов (1981) зазначає про три групи поведінкових відхилень: 1) соціально-психологічні (недисциплінованість, протиправна і асоціальна поведінка); 2) клінічно-психопатологічні; 3) особистісно-динамічні [1].

А. Е. Лічко вважає, що вади поведінки слід розглядати за двома напрямками: 1) за формою вияву порушення (делінквентна, втеча з дому, бродяжництво, алкоголізація, сексуальні девіації, суїцидальна поведінка); 2) з урахуванням чинників, мотивів, що перебувають в їх основі (біологічний і соціопсихологічний). До біологічних чинників дослідник відносить ураження головного мозку, явища акселерації та інфантилізму; до соціопсихологічних – соціальне середовище і психологічні особливості підліткового віку.

Глибше розуміння причин виникнення девіацій дають дослідження, що проводяться у кримінальній психології. Криміналісти вивчають, передусім,

передумови злочинної поведінки (К. Е. Ігошев, Н. А. Дремова, В. Г. Асеев, В. В. Лунєєв, В. С. Вовків, В. Н. Кудрявцев та ін.).

Так Н. А. Дремова (1972), досліджуючи мотиваційну структуру поведінки правопорушників, установила, що метою розкрадань і крадіжок у підлітків найчастіше є не користь, а “наслідування моди”, захоплення річчю, потреба в самоствердженні.

К. Е. Ігошев (1971) вивчав потреби та інтереси неповнолітніх правопорушників і визначив, що основним спонукачем є жадібність у 23,2 % обстежених, алкоголізм – у 57,1 %, індивідуалізм – у 47,2 %, бідність духовних інтересів – у 38,9 %, а також загалом низький рівень їх інтелектуального розвитку. Більшість фахівців вважають, що девіантна поведінка є закономірною в тому сенсі, що вона не виникає на порожньому місці, а “зростає” на ґрунті найважливіших інститутів цивілізації – сім’ї і суспільства [2].

Важкі підлітки, зазвичай, є наслідком виховання у неблагополучних сім’ях. Звідси, девіації є похідними цілого комплексу причин: спадкові захворювання; неналежний догляд за дитиною; відсутність нормальних сімейних стосунків тощо. Особлива проблема в таких родинях – жорстокість щодо дітей. Сексуальне насильство є формою найвитонченішого знущання, жертви якого дуже часто не лише не шукають захисту, а й соромляться розповісти про свою біду. Безумовно, негативний відбиток на дитячу психіку накладає спостереження за виявами насильства як у власній сім’ї, так і в телепередачах і кінофільмах [7].

Г. І. Кузнецова, В. О. Харченко виокремлюють три групи девіацій у недисциплінованих підлітків: 1) аномалії у сфері взаємин з батьками, педагогами, колективом (неповага до старших, упертість, грубощі); 2) нещирість; 3) відхилення в емоційній сфері (агресивність, запальність, плаксивість тощо).

С. Ф. Устименко (1984) звертає увагу на те, що реакція молодших підлітків на несприятливу для їх розвитку ситуацію значно відрізняється від аналогічних реакцій старших за віком дітей. Так, у молодшому підлітковому віці спостерігається: 1) прагнення понизити цінність бажаного; 2) сублімація; 3) фантазування; 4) фрустрація (агресія). У старшому підлітковому віці: 1) реакція опозиції (демонстративні дії негативного порядку); 2) реакція відмови (непокора вимогам); 3) прагнення уникнути небажаних контактів (реакція ізоляції).

У виникненні і формуванні девіантної поведінки соціально-психологічні чинники, як правило, вважаються провідними. Подеколи суспільство висуває підліткові непосильні для нього вимоги. Наприклад, складні сучасні програми обов’язкового навчання. Крім того, юний вік може послуговувати агентом прискорення розвитку порушень, перші ознаки яких з’являються в ранньому дитинстві. Доволі наочними є “пубертатні поведінкові кризи”, особливо важкі за вираженої акселерації. Проте, як вважають А. Е. Лічко, І. С. Кон, з настанням статевого дозрівання можуть пом’якшитися деякі загострені вияви девіації [6].

А. Г. Асмолов, Б. Н. Алмазов, Ю. З. Гільбух та ін. зазначають, що серед важливих чинників, що формують особу, насамперед, слід згадати малі соціальні групи – сім'ю, групу однолітків, а також школу, виробничий колектив, суспільство, що здійснює політичну, ідеологічну, етичну культурну, а також загалом виховну дію. Вчені розрізняють рівні взаємодії людини з суспільством, на яких формуються уявлення кожного про світ:

1-й рівень – неформального спілкування, до якого вдаються люди, які мешкають із підлітком. Від них дитина залежить, їх думку вона цінує. Страх відірватися від оточення, потрапити в незнайомі умови примушує дитину приймати погляди, установки, деколи навіть забобони свого неформального лідера;

2-й рівень взаємодії – це корпорація, до якої людина належить. Зумовлюється видом діяльності (професійною або суспільною) і належністю до певного прошарку населення;

3-й рівень – взаємодія із макросередовищем. Спосіб організації, характерний для суспільства вміщує в собі принципи, на яких ґрунтуються мораль і право, тобто соціальні норми [1].

До проблем виховання в неблагополучних родинах звертались багато вітчизняних і зарубіжних психологів, якими були створені кілька типологій неблагополучних сімей.

Типологія за Г. Г. Бочкарьовою складена на засадах врахування змісту переживань підлітка. До першого типу належать сім'ї з неблагополучною емоційною атмосферою, в якій панує байдужість у стосунках між дітьми і батьками. До другого типу належать родини, в яких відсутній емоційний контакт між батьками і дітьми під час збереження зовнішніх етичних стосунків, де байдужість дорослих примушує нащадків шукати емоційні контакти поза сім'єю. Третім є тип сімей з “хворою моральною атмосферою”, де дитину залучають до співучасті в аморальному способі життя.

Л. С. Алексєєва розрізняє неблагополучні сім'ї як конфліктні, аморальні, педагогічно некомпетентні, асоціальні.

А. Е. Лічко розрізняє родини, де діти виховуються: 1) за типом гіперопіки; 2) за типом гіпоопіки; 3) за типом “кумир сім'ї” (у нащадках культивують егоцентризм, заохочують їх за незначні успіхи); 4) за типом “попелюшки”, що означає залежність від негативної думки дорослих, скептичне оцінювання можливостей дитини [2].

Отже, сукупність соціальних чинників (сімейних, шкільних, мікрооточення, суспільних у цілому) істотно впливає на розвиток особистості підлітка. Можна з упевненістю говорити, що такі чинники визначають і характер соціальної активності – її позитивну або негативну спрямованість [8].

Чинниками порушень соціалізації дитини вважають: алкоголізм, асоціальну особистісну деформацію і кримінальність рідних; психопатичні риси в батьків у виді психічної ригідності з підвищеною афективною збудливістю, а також їх незрілість та ізольованість, нестійка самооцінка, зниження толерантності щодо стресів і особисті проблеми (потреба батьків

встановити суворий контроль над дитиною; самотність та погане здоров'я матері чи батька тощо) [3].

У підлітковому та юнацькому періодах десоціалізація виявляється переважно на особистісному рівні й виражається в соціально-психологічній деформації людини з формуванням антигромадських ціннісних установок. Таким чином, у одних неповнолітніх відбувається перехід від стадії делінквентності до стійкої кримінальної поведінки. В інших асоціальна поведінка зумовлена не прогалинами правосвідомості, а порушеннями психічного розвитку і відхиленнями в емоційно-вольовій та інтелектуальній сферах, незрілості, “дитячій” мотивації провини.

Підбиваючи підсумки, можна сказати, що криміналізація, корозія моральних норм поведінки, негативними впливами сучасного життя стають збудниками аморальності, жорстокості й байдужості для підростаючого покоління, насичують “суспільну атмосферу” обставинами і стосунками, що призводять до нервово-психічних відхилень, емоційних розладів підлітків.

Поняття девіантної поведінки нерозривно пов'язане з поняттям норми поведінки, яку встановлює суспільство. Її позиції включають дисциплінарний, моральний і правовий аспекти. Основним критерієм соціальної поведінки є адекватна адаптація, яка означає, по-перше, схвалення вчинків молодої людини суспільством, по-друге, гармонійність і спрямованість її життєвого кредо.

Розглядаючи історико-психологічні засади девіантної поведінки підлітків як основу проведення практичних досліджень у сфері вікової та педагогічної психології, ми свої наукові інтереси спрямували у площину виявлення особливостей здійснення завдань корекційно-виховного процесу з різними категоріями учнів, які мають відмінності психофізичного розвитку. Виконання зазначеного завдання поряд із суто теоретичною має вагому соціальну спрямованість, що і становить основу наших подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Алмазов Б. Н. Психическая средовая дезадаптация несовершеннолетних / Алмазов Б. Н. – Свердловск : СГУ, 1986. – 205 с.
2. Вострокнутов Н. В. Психопрофилактическая работа с несовершеннолетними, имеющими высокий риск наркотизации. Основы семейного консультирования : метод. пособие / Вострокнутов Н. В., Харитонова Н. К., Пережогин Л. О., Колосов В. П. – М. : РИО ГНЦ ССП им. В. П. Сербского, 2002. – 64 с.
3. Вострокнутов Н. В. Профилактика и реабилитация несовершеннолетних с психическими расстройствами и криминальной активностью : пособ. для врачей / Вострокнутов Н. В., Харитонова Н. К., Пережогин Л. О., Морозова Н. Б. – М. : РИО ГНЦ ССП им. В. П. Сербского, 2004. – 84 с.
4. Выготский Л. С. Психология детского возраста / Выготский Л. С. – М. : Эксмо-пресс, 2000. – 108 с.
5. Гурьева В. А. Психопатология подросткового возраста / Гурьева В. А., Семке В. Я., Кон И. С. Гиндикин В. Я. – Томск : Изд-во ТГУ, 1994. – 310 с.

6. Кон И. С. Психология юношеского возраста / Кон И. С. – М. : Педагогика, 1979. – 289 с.
7. Менделевич В. Д. Новые проблемы психологии и психопатологии девиантного поведения в период социальных перемен / В. Д. Менделевич // Психиатрия и общество : сб. науч. работ, посвященный 80-летию ГНЦ ССП им. В. П. Сербского. – М. : ГЭОТАР-МЕД, 2001. – С. 144 – 151.
8. Ремшмидт Х. Подростковый и юношеский возраст. Проблемы становления личности / Ремшмидт Х. – М. : Мир, 1994. – 320 с.
9. Синьов В. М. Основи теорії виховання : навч. посіб. / Синьов В. М., Пометун О. І., Кривуша В. І., Супрун М. О. ; за ред. В. М. Синьова. – К. : КІВС, 2000. – 140 с.
10. Супрун М. О. Основи професійного самовиховання майбутнього співробітника МВС України : навч. посіб. / Супрун М. О. – К. : КІВС, 1998. – 100 с.
11. Тростянецкая Г. Н. Дети группы “риска”. Социальные и психолого-педагогические проблемы / Г. Н. Тростянецкая, Л. М Шипицына // Дети и насилие : материалы Всерос. науч.-практ. конф. (2–8 октяб., 1994). – М.-СПб. 1994. – С. 5–9.

Терехова Любов Володимирівна,
кандидат філософських наук,
старший науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії
науково-дослідного центру
Інституту кримінально-виконавчої
служби

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СУЇЦИДАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЗАСУДЖЕНИХ І УВ'ЯЗНЕНИХ

Досліджено психологічні причини та способи запобігання вчиненню засудженими та ув'язненими суїциду в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах Державної пенітенціарної служби України.

Ключові слова: засуджені; ув'язнені; суїцид; установи виконання покарань; суїцидальна поведінка; превенція самогубств; суїцидологія; психобіль.

Исследованы психологические причины и способы предупреждения совершения суицида осужденными и заключенными в учреждениях исполнения наказаний и следственных изоляторах Государственной пенитенциарной службы Украины.

Ключевые слова: осужденные; заключенные; суицид; учреждения исполнения наказаний; суицидальное поведение; превенция самоубийств; суицидология; психоболь.

The reasons of suicide committal by inmates and convicted persons and suicide prevention in penal establishments and pre-trial institutions of State Penitentiary Service of Ukraine are investigated in the article.